

Povezanost med razvojnim količnikom dojenčka in malčka ter razvojno ravno njegove igre z igračami

URŠKA FEKONJA*

Univerza v Ljubljani, Oddelek za psihologijo, Ljubljana

Povzetek: Namen raziskave je bil ugotoviti povezanost med najvišjimi ravnmi, ki so jih dojenčki in malčki dosegali v svoji igri z igračami, ter njihovimi razvojnimi količniki. Vzorec je vključeval 23 slovenskih dojenčkov in malčkov, ki so se samostojno igrali s standardnimi igračami. Globalni in parcialni količniki so bili ugotovljeni s pomočjo lestvice psihičnega razvoja otroka v zgodnjem otroštvu RT-R. Ravnmi samostojne igre otrok sem ocenila s kriteriji, ki sta jih za ocenjevanje igre oblikovala Belsky in Most. Rezultati so pokazali, da obstajajo nekatere povezave med razvojnimi količniki (tako globalnimi kot parcialnimi) dojenčka in malčka in maksimalnimi ravnmi igre, ki jih otrok dosega v svoji samostojni igri z igračami. Pri interpretaciji rezultatov sem izhajala iz nekaterih razvojno psiholoških teorij o razvoju govora, mišljenja ter igre v zgodnjem obdobju otrokovega življenja

Ključne besede: samostojna igra, igrače, jezik, mišljenje, otroška igra, razvojni količniki

Relation between infants' /toddlers' developmental status and their levels of object play

URŠKA FEKONJA

University of Ljubljana, Department of Psychology, Ljubljana, Slovenia

Abstract: The purpose of the study was to establish the connection between the highest achieved levels of infant' and toddler's object play and their developmental stage. 23 Slovenian infants and toddlers were included in the sample. They were engaged in solitary play with standard toys. Global and partial quotients were established using the early childhood development scale RT-R. The levels of child's solitary play were estimated using assesment the scale designed by Belsky and Most. The results showed some statistically significant correlations between children's developmental qoutients (global and partial) and their highest achieved level of object play. As the basis for the interpretation of the results the theories of language, cognition and play development are used.

Key words: solitary play, toys, language, cognition, child play, developmental stages, developmental quotients.

CC=2800

*Naslov / address: Urška Fekonja, univ. dipl. psih., Univerza v Ljubljani, Oddelek za psihologijo, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-mail: urska.fekonja@ff.uni-lj.si

Otrokov kognitivni in jezikovni razvoj v prvih dveh letih življenja

V prvih dveh letih življenja se po Piagetu (1953) v otroku razvija senzomotorična inteligentnost. Gre za sposobnost reševanja problemov s pomočjo aktivnosti, v katerih sodelujeta percepcija in motorika. Razvoj poteka preko več stadijev: od stadija refleksov in navad, primarnih, sekundarnih in terciarnih reakcij do sposobnosti reprezentacije, ki se razvije na začetku drugega leta. Preko svojih dejavnosti si otrok izgrajuje vse bolj kompleksna spoznanja o objektnem svetu. Rezultati nekaterih novejših raziskav pa dokazujejo, da se nekatera dojenčkova spoznanja o objektnem svetu razvijejo mnogo prej, kot je to predvidel Piaget. Pomembno vlogo pri izgrajevanju nekaterih zgodnjih fizikalnih spoznanj ima tudi opazovanje kontrastnih dogodkov (Zupančič, 2000).

Prav tako se v prvih dveh letih intenzivno razvija tudi otrokov govor. L. Marjanovič Umek (1990) pravi, da izgovorjave in aktivne uporabe prvih besed ne moremo izenačiti z razumevanjem besed, saj otrok razume besede približno tri mesece prej, kot jih je sposoben aktivno uporabljati. N. Čuturić (1987) navaja tri glavne faze v razvoju govornega izražanja, ki potekajo od predgovorne faze, za katero je značilno čebljanje, ki se v četrtem mesecu poveže z emocijami in tako predstavlja obliko glasovnega sporazumevanja z okolico. Med 9. in 15. mesecem se pojavi prva beseda. Le-ta predstavlja skupino glasov, ki jih otrok izgovarja, in imajo določen pomen. Približno v 15. mesecu se pojavi prvi stavek, ki je najprej enostaven in sestavljen iz dveh besed, kasneje pa začne otrok v stavek združevati več besed. K. Nelson (1996) poudarja, da se različni psihični procesi razvijajo vzporedno. Glavne spremembe v kognitivnem razvoju so povezane z usvajanjem novih funkcij jezika. Razvoj otrokovega pojmovnega sistema ni neodvisen od razvoja govora, temveč se razvijata skupaj in odvisno drug od drugega. Tudi Gopnik in Meltzoff (1986, cit. po Marjanovič Umek, 1990) v svoji raziskavi ugotavljata, da se semantični razvoj in razvoj pojmov že v zgodnjem obdobju prepletata.

Zgodnja otroška igra

V prvem letu življenja prevladuje dejavnost otrokovih funkcij, ki niso povezane z značilnostmi igralnega materiala ali izrazno vsebino igrac. Piaget (1962) pravi, da funkcijska igra vključuje prakticiranje senzomotornih shem na različnih razvojnih ravneh ter raziskovanje predmetov. V 2. letu starosti se otrok vse pogosteje igra tudi simbolno. Razvoj simbolne igre odraža malčkovo sposobnost predstavljanja dogodkov, ki se v 2. letu intenzivno razvija (Fiese, 1990). S. Smilansky (1968, cit. po Marjanovič Umek in Lešnik Musek, 1998) pravi, da je za prvo stopnjo simbolne igre značilna imitacija dejavnosti odraslih, ko otrok uporablja replike predmetov na popolnoma enak način, kot jih uporabljajo odrasli. Z otrokovim razvojem pa postajajo konkretni predmeti vedno manj podobni predmetom, ki jih v igri označujejo. Avtorica meni, da je za najvišjo raven igre značilno, da otrok za svojo igro ne potrebuje konkretnih predmetov, saj se

le-ta odvija na otrokovem predstavnem nivoju ter s pomočjo verbalizacije. Piaget poudarja, da se v simbolni igri otrok pretvarja, da imata predmet ali akcija spremenjen in drugače pomen od običajnega, realnega pomena (Piaget, 1951, cit. po Smith, 1994).

Da bi otrok v igro lahko vključil določeno reprezentacijo, mora doseči ustrezno kognitivno raven, ki je pogoj za igro in se v igri tudi razvija. V igri prihaja do krožnega vplivanja med razvojem govora in mišljenja. M. Duran (1995) pravi, da razvoj govora kot simbolnega sredstva v igri poteka v smeri povečanja njegove količine in kvalitete.

Jezik v zgodnji simbolni igri

Piaget (cit. po Bornstein, Haynes, O'Reilly in Painter, 1996) pravi, da tako jezik kot tudi simbolna igra odsevata razvoj simbolne sposobnosti in začetek reprezentacije v mišljenju. Tako sta npr. Kelly in Dale (cit. po Lyytinen, Poikkeus in Laakso, 1997) ugotovila, da otroci, ki v določenem obdobju razvoja še niso uporabljali besed, tudi niso kazali simbolne igre, medtem ko so tisti, ki so besede že uporabljali, kazali predsimbolne sheme ter samonanašalno in simbolno igro, ki se nanaša na partnerja. P. Lyytinen in dr. (1997) so v raziskavi, v katero je bilo vključenih 110 18-mesečni otroci, ugotovili pomembno pozitivno povezanost med pogostnostjo simbolne igre ter jezikovnim razumevanjem in izražanjem. Jezikovno razumevanje je nekoliko višje koreliralo s pojavom simbolne igre pri otroku kot jezikovno izražanje.

A. Leslie (1987) ugotavlja, da sta tako sposobnost simbolne igre (otrok se npr. pretvarja, da je banana telefon) kot tudi namerna komunikacija odvisni od sposobnosti metarepresentacije. Avtorica poudarja, da ravno ta sposobnost leži v ozadju odnosa med otrokovo sposobnostjo pretvarjanja in njegovim govornim razvojem.

Mišljenje v simbolni igri

Mnogi razvojni psihologi (npr. Piaget, Vigotski, v Duran, Plut in Mitrović, 1988) razlagajo simbolno igro preko njene povezanosti s strukturo otrokovega mišljenja. Nekateri avtorji menijo, da se v zgodnjem otroštvu preko simbolne igre odraža otrokova kognitivna sposobnost (Bornstein in O'Reilly, 1993; Howes, Unger in Matherson, 1992; MacDonald, 1993; cit. po Bornstein in dr., 1996).

Bornstein v okviru svoje raziskave ugotavlja, da stopnja otrokove pozornosti odseva osrednje mentalne kapacitete otroka. Avtorji, ki so raziskovali otrokovo pozornost, navajajo, da se dojenčki in malčki z večjo sposobnostjo za učinkovito habituacijo igrajo na bolj sofisticirane načine (Kagan, 1971; Riksen-Walraven, 1978; cit. po Bornstein in Sigman, 1986) kot otroci, katerih habituacija na konstantne dražljaje v okolju je počasnejša. Hitrost habituacije sicer napoveduje inteligentnost otroka v kasnejših obdobjih, vendar W. H. L. Pan (1994) v svoji raziskavi, v katero so bili vključeni otroci, stari od 41 do 78 mesecev, ni ugotovila pomembne povezanosti med

otrokovim inteligentnostnim količnikom, dobljenim z Binetovim testom, in ravnjo njegove samostojne igre.

V raziskavi, ki jo v nadaljevanju prikazujem, sem ugotavljala povezavo med doseženo ravnjo otrokove samostojne igre ter njegovim razvojnim količnikom.

Metoda

Udeleženci

V raziskavo je bilo vključenih 23 slovenskih dojenčkov in malčkov. Vsi so bili donošeni in brez predporodnih ali porodnih zapletov. Vsi otroci so živeli v urbanem okolju. Otroci so bili razdeljeni v dve skupini (pri prvem testiranju so bili stari 6 in 12 mesecev, po enoletnem časovnem obdobju pa so bili ti isti otroci stari 18 in 24 mesecev), izenačeni po spolu in izobrazbi matere.

Tabela 1: Starost in spol dojenčkov in malčkov

Skupina	Starost		Število	
	1. testiranje	2. testiranje	Dečki	Deklice
I.	6 mes.	18 mes.	6	5
II.	12 mes.	24 mes.	6	6

Merski pripomočki in gradiva

Lestvica psihičnega razvoja otroka v zgodnjem otroštvu RT-R (prirenila N. Čuturić po Brunet - Lezine lestvici, 1973) je namenjena ugotavljanju psihičnega razvoja otrok, starih od 1 meseca do 6 let. Sestavljena je iz dveh delov:

1 del je uporaben za ugotavljanje psihičnega razvoja otroka v zgodnjem obdobju od 1. do 30. meseca starosti. Sestavljen je iz 16 podtestov, ki vsebujejo naloge za obdobje 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 18, 21, 24 in 30 mesecev starosti. Vsak izmed podtestov vsebuje 10 nalog. Prvih 6 nalog postavi otroka v kontrolirano poskusno situacijo s pomočjo določenega materiala, zadnje štiri naloge pa se nanašajo na vsakodnevno vedenje otroka, ki ga lahko opazujejo otrokovi starši, nanašajo pa se na razvoj motorike, socialni razvoj in razvoj govora. Teh vedenj v času preizkušanja ne moremo izzvati, zato jih ugotavljamo s pomočjo vprašanj, ki jih postavimo mami. Vsak izmed podtestov vsebuje naloge iz vseh štirih področij, število nalog iz posameznega področja pa varira glede na pomembnost, ki jo ima določeno področje v določenem obdobju otrokovega razvoja.

2. del lestvice se uporablja za ugotavljanje psihičnega razvoja predšolskih otrok, starih od 3 do 6 let. Sestavljen je iz podtestov za starosti 3, 4, 5 in 6 let, vsak izmed njih

pa vsebuje štiri naloge. Prve tri naloge so neverbalne, četrta pa verbalna, vendar neodvisna od stopnje razvoja stavkov v otrokovem govoru.

Globalni količnik razvoja, dobljen s pomočjo lestvice, prikaže razmerje med otrokovo razvojno in kronološko starostjo pomnoženo s sto. Z njim ocenimo celotni psihični razvoj otroka. Lestvica nudi tudi možnost ločenega preučevanja otrokovega relativnega razvoja na štirih področjih njegovega razvoja: motorike, koordinacije, govora in socialnosti. S pomočjo parcialnih količnikov ocenimo otrokov razvoj po posameznih področjih. Rezultate ovrednotimo s pomočjo Priročnika za vrednotenje RT-R (Čturić, 1978).

Igrače: 12-, 18- in 24- mesečni otroci so se igrali z naslednjimi igračami: dojenčkom in otroško kuhinjo (realistični igrači), avto telefonom (realistična igrača), škatlo in malimi figurami-živalmi (polrealistična igrača) in lesenimi kockami (nerealistična igrača). 6- mesečni otroci pa so se igrali z igračami, primernimi zanje, ki so bile izbrane v pilotski študiji (Zupančič, 1996), in sicer: preproga, viseče figure, kuhalnica in kocki, dojenček, žlica in lonček.

Kriteriji za ocenjevanje razvojne ravni igre Belskega in Mosta (1981):

Raven igre:	Primer:
1. raven: dejavnost roka-usta	Otrok neselekcionirano vtika predmete v usta.
2. raven: enostavno manipuliranje	Ogledovanje, tipanje predmeta, deluje z ali na predmet, ponavlja preprosto dejanje.
3. raven: funkciji predmeta primerno dejanje	Vozi avto po tleh, kocke zloga v škatlo, obrača volan na avtu.
4. raven: vzpostavitev neadekvatne zveze	Punčko položi na štedilnik, krožnik položi medvedu na glavo.
5. raven: funkcionalno relacijska manipulacija (vzpostavitev funkcijsko adekvatne zveze)	Predmete ureja, jih razvršča.
6. raven: približevanje simbolu	Telefonsko slušalko da na uho, vendar se ne oglasi.
7. raven: samonanašalna igra	Žlico da v usta in cmoka.
8. raven: simbolna igra se nanaša na partnerja	Hrani medveda, dojenčka da spat v posteljo.
9. raven: substitucija	Kocko uporabi kot slušalko, štedilnik obrne in uporabi za posteljo.
10. raven: sekvenciranje 10A. raven: ponavljanje posamične fiktivne dejavnosti 10B. raven: povezave več simbolnih akcijskih shem	Najprej se pretvarja, da se hrani sam, nato hrani mamo in dojenčka. Pretvarja se, da nekaj namaže na kruh, nato kruh poje.
11. raven: sekvenciranje s substitucijo	Dojenčka položi spat v košaro, ki predstavlja posteljo, in ga pokrije s papirjem, ki predstavlja odejo.
12. raven: dvojna substitucija	Kocko, ki predstavlja dojenčka, položi v kozarec, ki mu predstavlja posteljo, in jo pokrije s papirjem, ki je odeja.

Postopek

Rezultati in podatki so bili zbrani v okviru raziskave z naslovom »The influence of social and cultural environment on child's playing in the first three years of life« (Zupančič, 1998). Dve skupini otrok, ki sta bili vključeni v navedeno raziskavo, sem spremljala longitudinalno. Vsak malček je bil dvakrat testiran z Lestvico psihomotoričnega razvoja otroka RT-R (Čuturić, 1973), in sicer v razmaku enega leta. Otroci so bili z lestvico RT-R preizkušani doma.

Vsakega malčka smo v okviru raziskave z video kamero posneli na njegovem domu pri samostojni igri dvakrat, v razmaku enega leta. V prostoru, kjer se je otrok igral, je bila prisotna tudi mama. Snemalci so začeli snemati takoj, ko se je otrok začel igrati. Snemalu so pet minutne igre z vsako izmed igrač. Igrače so malčkom dajali drugo za drugo po naključnem vrstnem redu, največkrat glede na njegovo zanimanje. Odrasli, ki so bili prisotni v prostoru, so otroku lahko le odgovarjali na njegova vprašanja ali sprejeli od njega ponujeno igračo, v igro pa se niso smeli aktivno vključevati. V 3-minutnem intervalu sem s pomočjo kriterijev za ocenjevanje razvojne ravni igre Belskega in Mosta (1981) analizirala videoposnetke ter določila maksimalno in modalno raven otrokove igre. Čas opazovanja igre in snemanja igre se je razlikoval, ker se vsi otroci, posebej pa 6-mesečni, niso igrali vseh pet minut z vsako igračo. Posamezno raven igre sem zabeležila vsakokrat, ko se je le-ta pojavila. V primeru, da se je otrok med snemanjem nehal igrati ali pa začel negodovati ali jokati, sem z ocenjevanjem prekinila in nadaljevala, ko je otrok spet začel kazati zanimanje za igračo. Maksimalna dosežena raven otrokove igre predstavlja najvišjo raven, ki jo je otrok dosegel v 3-minutni igri s posamezno igračo.

Povezanost med otrokovim RQ-jem in doseženimi nivoji (modalnimi in maksimalnimi) otrokove igre sem računala s pomočjo spearmanovega korelacijskega koeficienta »ro«. Korelacija je bila izračunana v posameznih starostnih skupinah in za posamezno igračo, v vsakem testiranju posebej.

Rezultati

Modalni nivoji igre, ki so jih otroci pri igri dosegali, niso pomembno korelirali z RQ-jem otroka pri nobeni izmed igrač in pri nobeni izmed starostnih skupin. Vsi otroci iz posameznih starostnih skupin so se najpogosteje igrali na nivoju, ki je nižji od njihovega najvišjega doseženega nivoja. Zaradi zelo nizke variabilnosti v doseženih modalnih nivojih igre, korelacije z globalnim in parcialnimi količniki niso bile pomembne. 6-mesečni otroci niso presegali 2. ravni igre, t.j. ravni enostavne manipulacije s predmeti, zato je variabilnost pri tako majhnih otrocih praktično ničelna, korelacija med RQ-jem in parcialnimi količniki ter maksimalnimi doseženimi ravnmi otrokove igre pa statistično nepomembna pri vseh igračah.

Tabela 2: Korelacijski koeficienti med globalnim in parcialnimi količniki ter maksimalnimi doseženimi ravnmi malčkove igre v skupini 12 mesečnih otrok.

	<i>max kocke</i>	<i>max kuhinja</i>	<i>max škatla</i>	<i>max telefon</i>	<i>max skupni</i>
RK	$ro=0.07$ $df=10$ $p=0.832$	$ro=0.73$ $df=10$ $p=0.008$	$ro=-0.16$ $df=10$ $p=0.640$	$ro=0.32$ $df=9$ $p=0.336$	$ro=0.60$ $df=10$ $p=0.037^*$
MRK	$ro=0.11$ $df=10$ $p=0.722$	$ro=0.39$ $df=10$ $p=0.211$	$ro=-0.21$ $df=10$ $p=0.507$	$ro=-0.10$ $df=9$ $p=0.763$	$ro=0.16$ $df=10$ $p=0.623$
SRK	$ro=0.10$ $df=10$ $p=0.758$	$ro=-0.11$ $df=10$ $p=0.723$	$ro=-0.50$ $df=10$ $p=0.098$	$ro=0.24$ $df=9$ $p=0.478$	$ro=0.22$ $df=10$ $p=0.102$
KRK	$ro=-0.33$ $df=10$ $p=0.292$	$ro=0.58$ $df=10$ $p=0.048^*$	$ro=-0.19$ $df=10$ $p=0.563$	$ro=0.55$ $df=9$ $p=0.079$	$ro=0.50$ $df=10$ $p=0.102$
GRK	$ro=-0.06$ $df=10$ $p=0.855$	$ro=0.40$ $df=10$ $p=0.201$	$ro=0.12$ $df=10$ $p=0.714$	$ro=0.68$ $df=9$ $p=0.021^*$	$ro=0.36$ $df=10$ $p=0.249$

Legenda:

***	statistično pomemben korelacijski koeficient na nivoju 0.1% tveganja
**	statistično pomemben korelacijski koeficient na nivoju 1 % tveganja
*	statistično pomemben korelacijski koeficient na nivoju 5 % tveganja
max kocke	maksimalna dosežena raven pri igri s kockami
max kuhinja	maksimalna dosežena raven pri igri s kuhinjo
max škatla	maksimalna dosežena raven pri igri s škatlo
max telefon	maksimalna dosežena raven pri igri s telefonom
max skupni	maksimalna dosežena raven pri igri, ki ni vezana na konkretno igračo
RK	globalni količnik razvoja
MRK	parcialni količnik na področju motorike
SRK	parcialni količnik na področju socialnosti
KRK	parcialni količnik na področju koordinacije
GRK	parcialni količnik na področju govora

V skupini 12-mesečnikov je povezava med globalnim količnikom razvoja in maksimalno doseženo ravnjo igre s kuhinjo in maksimalno skupno ravnjo igre, ki ni vezana na konkretno igračo, visoka in statistično pomembna. Povezava med parcialnim količnikom na področju govora in maksimalno ravnjo igre je pozitivna in statistično pomembna pri igri s telefonom. Tudi povezanost med parcialnim količnikom na področju koordinacije in maksimalno doseženo ravnjo pri igri s kuhinjo je pozitivna in pomembna. Trend pozitivne povezanosti med spremenljivkama se kaže tudi pri igri s telefonom ter maksimalno ravnjo, ki ni vezana na konkretno igračo.

V skupini 18-mesečnih otrok je povezava med razvojnimi količniki in

Tabela 3: Korelacijski koeficienti med globalnim in parcialnimi količniki ter maksimalnimi doseženimi ravni malčkove igre v skupini 18 mesečnih otrok.

	<i>max kocke</i>	<i>max kuhinja</i>	<i>max škatla</i>	<i>max telefon</i>	<i>max skupni</i>
RK	$ro=0.38$ $df=8$ $p=0.166$	$ro=-0.27$ $df=9$ $p=0.309$	$ro=-0.16$ $df=8$ $p=0.562$	$ro=-0.33$ $df=9$ $p=0.189$	$ro=-0.60$ $df=9$ $p=0.025^*$
MRK	$ro=0.24$ $df=8$ $p=0.177$	$ro=-0.11$ $df=8$ $p=0.697$	$ro=-0.39$ $df=7$ $p=0.177$	$ro=-0.25$ $df=8$ $p=0.348$	$ro=-0.35$ $df=8$ $p=0.222$
SRK	$ro=0.37$ $df=8$ $p=0.170$	$ro=-0.15$ $df=8$ $p=0.603$	$ro=0.33$ $df=7$ $p=0.260$	$ro=0.05$ $df=8$ $p=0.851$	$ro=0.000$ $df=8$ $p=1.000$
KRK	$ro=-0.03$ $df=8$ $p=0.922$	$ro=0.11$ $df=8$ $p=0.697$	$ro=0.0000$ $df=7$ $p=1.000$	$ro=-0.25$ $df=8$ $p=0.348$	$ro=-0.25$ $df=8$ $p=0.383$
GRK	$ro=0.37$ $df=8$ $p=0.171$	$ro=-0.11$ $df=8$ $p=0.698$	$ro=0.03$ $df=7$ $p=0.911$	$ro=-0.42$ $df=8$ $p=0.112$	$ro=-0.45$ $df=8$ $p=0.117$

Glej legendo pod Tabela 2.

Tabela 4: Korelacijski koeficienti med globalnim in parcialnimi količniki ter maksimalnimi doseženimi ravni malčkove igre v skupini 24 mesečnih otrok.

	<i>max kocke</i>	<i>max kuhinja</i>	<i>max škatla</i>	<i>max telefon</i>	<i>max skupni</i>
RK	$ro=0.43$ $df=10$ $p=0.163$	$ro=0.53$ $df=10$ $p=0.076$	$ro=0.75$ $df=10$ $p=0.005^{**}$	$ro=0.73$ $df=10$ $p=0.008^{**}$	$ro=0.61$ $df=10$ $p=0.034^*$
MRK	$ro=0.02$ $df=8$ $p=0.950$	$ro=-0.08$ $df=8$ $p=0.819$	$ro=0.32$ $df=8$ $p=0.371$	$ro=-0.20$ $df=8$ $p=0.572$	$ro=0.07$ $df=8$ $p=0.857$
SRK	$ro=0.26$ $df=8$ $p=0.466$	$ro=0.11$ $df=8$ $p=0.766$	$ro=0.64$ $df=8$ $p=0.046^*$	$ro=0.45$ $df=8$ $p=0.189$	$ro=0.21$ $df=8$ $p=0.561$
KRK	$ro=0.55$ $df=8$ $p=0.101$	$ro=0.55$ $df=8$ $p=0.096$	$ro=0.73$ $df=10$ $p=0.016^*$	$ro=0.72$ $df=8$ $p=0.018^*$	$ro=0.63$ $df=8$ $p=0.050^*$
GRK	$ro=0.62$ $df=8$ $p=0.056$	$ro=0.65$ $df=8$ $p=0.041^*$	$ro=0.70$ $df=8$ $p=0.024^*$	$ro=0.62$ $df=8$ $p=0.058$	$ro=0.79$ $df=8$ $p=0.007^{**}$

Glej legendo pod Tabela 2.

maksimalno doseženo ravno, ki ni vezana na konkretno igračo, negativna in statistično pomembna. Prav tako se kaže trend negativne povezanosti med razvojnimi količnikom na področju govora ter maksimalno ravno pri igri s telefonom in kuhinjo.

V skupini 24-mesečnih otrok obstaja pozitivna povezanost med razvojnimi količnikom in maksimalno ravno igre, ki ni vezana na konkretno igračo, ter maksimalno doseženo ravno pri igri s telefonom in škatlo. Maksimalna dosežena raven igre s škatlo je statistično pomembna in pozitivno povezana s parcialnimi količniki na področju socialnosti, koordinacije in govora. Prav tako obstaja pozitivna in statistično pomembna povezanost med parcialnim količnikom na področju koordinacije ter maksimalno doseženo ravno pri igri s telefonom ter katerokoli izmed igráč. Trend pozitivne povezanosti med spremenljivkama se kaže pri igri s kockami in kuhinjo. Povezava z razvojnimi količnikom na področju govora in maksimalno doseženo ravno igre pa je pozitivna in statistično pomembna pri igri s škatlo in katerokoli izmed igráč. Trend povezanosti med spremenljivkama pa se kaže pri igri s kockami in telefonom.

Razprava

6-mesečni otroci skoraj ne presegajo 2. nivoja igre, t.j. nivoja enostavne manipulacije. Dobljeni rezultati ustrezajo Toličičevi klasifikaciji igre (v Horvat in Magajna, 1987), ko pravi, da se otrok v 6. mesecu že igra z igračo ali s predmetom, jo otipava in opazuje, kar predstavlja drugi nivo igre – enostavno manipulacijo in eksploracijo.

V skupinah otrok, starih 12 in 24 mesecev, je povezanost med globalnim razvojnimi količnikom in maksimalno ravno, doseženo pri samostojni igri s katerokoli igračo, pomembna. Dobljeni rezultati podpirajo ugotovitve nekaterih avtorjev (Bornstein, O'Reilly in Painter, 1993; Howes, Unger in Matherson, 1992; McDonald, 1993; po Bornstein in dr., 1996), da se v zgodnjem otroštvu preko simbolne igre pomembno odraža otrokova kognitivna sposobnost, saj psihični razvoj otroka je v prvih letih življenja ozko vezan na razvoj motorike, senzomotorne koordinacije, govora in razvoj socialnosti (Čuturić, 1973).

V nasprotju s tem rezultatom pa je statistično pomembna negativna povezanost med globalnim razvojnimi količnikom in maksimalno ravno, doseženo pri samostojni igri s katerokoli igračo, v skupini 18-mesečnih otrok. V skupini 18-mesečnih otrok se je deklica z najnižjim RQ-jem (103) igrala na najvišjem nivoju (10), deček z najvišjim RQ-jem pa se je igral na najnižjem nivoju (7) glede na ostale otroke. Ti dve ekstremni vrednosti (oba nivoja predstavljata simbolno igro) sta zaradi majhnega numerusa (11) verjetno vplivali na pomembno negativno korelacijo, saj so vsi ostali 18-mesečni otroci dosegali maksimalno 8. raven igre. Tudi M. Zupančič (1999) je v ugotovila, da 18-mesečni otroci, za razliko od 12-mesečnih otrok, vsi že izražajo simbolno igro, vendar pa vsi ne dosegajo ravni substitucije, ki se pojavi po 24. mesecu (Tomasello, 1999).

Eden izmed možnih vzrokov te negativne povezanosti je lahko tudi dejstvo, da

so se mame kljub navodilu, naj se z otrokom ne igrajo, večkrat vključile v igro, posebej še pri tistih otrocih, ki za samostojno igro niso bili motivirani. Tako so matere te otroke vodile do višjih ravni igre, kot bi jih otroci samostojno dosegali, oz. so otroke dvignile v območje proksimalnega razvoja. Tisti otroci, ki pa so se samostojno igrali, so na koncu dosegali nižje ravni igre. Vendar so se nekatere mame vključevale v igro svojih otrok tudi v drugih starostnih skupinah. Socialno interakcijo, predvsem 18-mesečnih otrok, z njihovimi mamami bi bilo potrebno natančneje analizirati.

Malčki z višjim parcialnim količnikom na področju govora so v skupinah 12-in 24-mesečnih pri igri z nekaterimi igrači dosegali višje maksimalne ravni. V skupini 12-mesečnih otrok se je pokazala pomembna povezanost, pri 24-mesečnih pa trend pozitivne povezanosti pri igri s telefonom. Otroci so se na nivoju funkcijske igre igrali s telefonom tako, da so ga vlekli po tleh kot avto, tisti z višjim parcialnim količnikom na področju govora pa so se največkrat igrali simbolno in se po telefonu pogovarjali. Rezultati podpirajo Piagetovo tezo (1962; cit. po Lyytinen in dr., 1997), da tako govor kot simbolna igra odražata razvoj sposobnosti simbolne reprezentacije. Podobno tudi P. Lyytinen in dr. (1997) ugotavljajo, da se otroci, ki so prej spregovorili in pri katerih je razvoj govora potekal hitreje, pomembno pogosteje igrajo na simbolnem nivoju kot tisti, pri katerih se je govor razvijal počasneje in so kazali več funkcijske manipulacije. Tudi parcialni količnik na področju koordinacije je pri igri z nekaterimi izmed igrač pozitivno koreliral z maksimalnimi doseženimi ravnmi igre. Koordinacija se nanaša na otrokovo sposobnost ravnanja s predmeti in ima pomembno mesto v psihičnem razvoju otroka. Otroci z bolj razvito sposobnostjo prijemanja in spuščanja predmetov, raziskovanja in uporabe igrač, imitiranja in oponašanja gibov in gradnje iz kock so pogosto dosegali višje nivoje igre kot tisti otroci, katerih sposobnosti koordinacije so manj razvite. M. Puklek in M. Zupančič (1999) sta ugotavili, da rezultati na podtestih koordinacije napovedujejo kasnejši kognitivni razvoj, zlasti prostorsko sposobnost ter tudi razvojne ravni otrokove igre.

V skupini 18-mesečnih otrok se, podobno kot z globalnim količnikom, kaže trend negativne povezanosti med parcialnim količnikom na področju govora in maksimalnimi doseženimi ravnmi pri igri s telefonom ali katerokoli izmed igrač.

Zaradi majhnega vzorca, ki je posledica dolgotrajnega zbiranja rezultatov, svojih ugotovitev ne morem posploševati, vendar pa rezultati podpirajo ugotovitve in zaključke avtorjev, ki razlagajo, da lahko s pomočjo opazovanja in ugotavljanja ravni otrokove igre, ki predstavlja najpogostejšo aktivnost otroka v zgodnjem obdobju, ob poznavanju teoretičnega ozadja, v določenem obsegu sklepamo tudi na otrokov razvoj v prvih dveh letih življenja. Raven otrokove igre pa ni odvisna zgolj od otrokove zrelosti, nanjo vplivajo tudi igrače, njihova vrsta in stopnja realističnosti. Značilnosti igrače, s katero otrok rokuje, vplivajo na način njegovega igranja in razvojno stopnjo igre.

Literatura

- Belsky, J. in Most, R.K. (1981). From exploration to play: A cross-sectional study of infant free play behavior. *Developmental psychology*, 17, 630-639.
- Bornstein, M.H., Haynes, O.M., O'Reilly, A.W. in Painter, K.M. (1996). Solitary and collaborative pretense play in early childhood: sources of individual variation in the development of representational competence. *Child development*, 67, 2910-1919.
- Bornstein, M.H. in Sigman, M.D. (1986). Continuity in mental development from infancy. *Child development*, 57, 251-274.
- Čuturić, N. (1973). *Priročnik: Ljestvica psihičkog razvoja rane dječje dobi Brunet-Lezine. [Manual: Brunet-Lezine Early Childhood Development Scale]*. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za produktivnost dela.
- Čuturić, N. (1978). *Psiho-motorni razvoj djeteta u prve dvije godine života, sa normama razvoja. [Development in the first two years of life with developmental norms]*. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za produktivnost dela, Center za psihodiagnostična sredstva.
- Čuturić, N. (1978). *Priročnik: Ljestvica psihičkog razvoja rane dječje dobi Brunet-Lezine*. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za produktivnost dela.
- Duran, M. (1995). *Djete i igra. [Child and play]*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Duran, M., Plut, D. in Mitrović, M. (1988). *Simbolička igra i stvaralaštvo. [Symbolic play and creativity]*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Fiese, B. H. (1990). Playful Relationships: A Contextual Analysis of Mother-Toddler Interaction and Symbolic Play. *Child Development*, 61, 1648-1656.
- Leslie, A.M. (1987). Pretense and representation: the origins of "theory of mind". *Psychological Review*, 94, 412-426
- Lyytenen, P., Poikkeus, A.M. in Laakso, M.L. (1997). Language and symbolic play in toddlers. *International journal of behavioral development* 21, 289-302.
- Marjanovič Umek, L. (1990). *Mišljenje in govor predšolskega otroka. [Preschool child's language and cognition]*. Ljubljana: DZS.
- Marjanovič Umek, L., Lešnik Musek, P. (1998). Kako igrače in igralni material določajo naravo domišljajske igre? [How the toys and playing material determine the nature of symbolic play]. *Sodobna pedagogika*, 115 (2), 154-166.
- Nelson, K. (1996). *Language and cognitive development*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pan, W.H.L. (1994). Children's play in Taiwan. V J.E. Johnson in F.H. Hooper (ur.), *Children's play in diverse cultures* (str. 31-50). Albany, NY: State University of N.Y. Press.
- Piaget, J. (1962). *Play, dreams and imitation in childhood*. New York: Norton.
- Piaget, J. (1953). *The origins of intelligence in children*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Smith, P.K. (1994). Play and uses of play. V J.R. Moyles (ur.), *The excellence of play* (str. 15-26). Buckingham: Open University Press.
- Tomasello, M. (1999). *Imitative learning in the second year of life*. Prispevek predstavljen na IX. evropski konferenci o razvojni psihologiji, Spetses.
- Zupančič, M. (1996). *RSS interim research report*. Ljubljana: Open Society Fund.
- Zupančič, M. (1998). *The influence of social and cultural environment on child's playing*

- in the first two years of life*. Budapest: Electronic Publishing Company.
- Zupančič, M. (1999). Zgodnji razvoj otrokove igre z igračami: struktura, predmetno obnašanje in vsebina. [Early development of child's play with toys: structure, object-behaviours and contents]. *Psihološka obzorja* 8 (2-3), 115-135.
- Zupančič, M. in Puklek, M. (1999). Napoved učne uspešnosti učencev v prvem razredu osnovne šole. [Predicting school achievement of children at the end of the first grade of primary school]. V M. Zupančič (ur.), *Razvojnopsihološke značilnosti različno starih otrok ob vstopu v šolo*. [Psychological characteristics of children starting school at different ages] (str. 76-92). Ljubljana: i2.
- Zupančič, M. (2000). Spoznavni razvoj v prvem letu življenja: izziv Piagetovi teoriji. [Cognitive development in the first year of life: challenge to Piaget's theory]. *Psihološka obzorja* 9 (2), 7-32.

Prispelo/Received: 16.11.2000
Sprejeto/Accepted: 22.02.2001